

ЛІТЕРАТУРА

- 1.** Про транскордонне співробітництво [Електронний ресурс] : Закон України № 1861-IV від 24.06.2004 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>
- 2. Соскін О.** Можливості реалізації геоекономічного потенціалу України в євразійському просторі / О. Соскін // Економічний часопис – XXI. – 2005. – № 1/2. – С. 28 – 29.
- 3.** Транскордонне співробітництво та розвиток транскордонних кластерів [Текст] / за ред. В. С. Кубайди, А. Ф. Ткачук, В. В. Толкованова. – К. : Крамар, 2009. – С. 10 – 11.
- 4. Луцька Н. І.** Пріоритетні напрямки розвитку єврорегіонів в системі транскордонного співробітництва України / Н. І. Луцька // Науково-інформаційний вісник. Економіка. – 2011. – № 3. – С. 182 – 189.
- 5. Лютак О. М.** Теоретико прикладний аналіз нових форм транскордонного співробітництва / О. М. Лютак, В. А. Андрієвич // Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія»: Збірник наукових праць ЛНТУ. – Вип. 8 (32). – Луцьк, 2011.
- 6. Мікула Н.** Єврорегіони: досвід та перспективи [Текст] / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
- 7.** Матеріали до Єдиного дня інформування населення області за темою: «Про розвиток транскордонного співробітництва в Луганській області». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www-old.al.lg.ua/content/town/conference/g08/08/n_21_08_08_01.doc
- 8. Студеніков І.** Поняття транскордонне співробітництво і єврорегіон. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ewi.org.ua/chastyna-7-transkordonne-spivrobitystvo-yak-krok-do-vyznachennya-kontseptsijirehionalnoji-polityky/#_ftnref1
- 9. Клочкова О. В.** Розвиток транскордонного співробітництва на сході України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Prvs/2010_3/tom3/1044.pdf
- 10.** Економічний розвиток і державна політика / за заг. ред. І. В. Розпутенка. – К. : К.І.С., 2002. – Вип. 12. Сер. «Регіональний розвиток і підприємництво». – 148 с.

УДК 330.342

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ЗАТРАТАМИ ИРАКСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

АБАСС К. ДЖАУД

аспирант

Северодонецк**МОРГАЧЕВ И. В.**

кандидат экономических наук

Луганск

Экономическое развитие предприятий в разных странах имеет различные особенности вследствие несовпадения условий их функционирования. В том числе имеют место различия и относительно управления затратами.

В виду проблематичности осуществления экспериментов на реально действующих предприятиях полезным является сравнение условий деятельности и результатов субъектов хозяйствования разных стран. Такое сравнение позволяет лучше понять проблемы и причинно-следственные связи, которые влияют на развитие предприятий, что делает актуальным рассмотрение иностранного опыта.

В составе отраслей перерабатывающей промышленности Ирака весомое место, как и в Украине, занимают предприятия химической промышленности.

Поэтому изучение опыта и особенностей развития иракских предприятий данной промышленности является актуальным для использования таких знаний с целью разработки положений совершенствования деятельности соответствующих предприятий.

Анализ последних исследований по рассматриваемой тематике [1 – 10] показал, что вопросы управле-

ния затратами также остаются в числе актуальных для украинских экономистов. В последних исследованиях относительно управления затратами доминирует направленность ученых на решение проблем учета затрат по центрам возникновения и ответственности, распределения накладных затрат, разделение последних на переменную и постоянную компоненты. Однако исследования, в которых изложены результаты сравнения особенностей управления затратами предприятий в разных странах, остаются достаточно редкими.

Кроме того, исследования структурных особенностей затрат предприятий перерабатывающей промышленности остаются также немногочисленными.

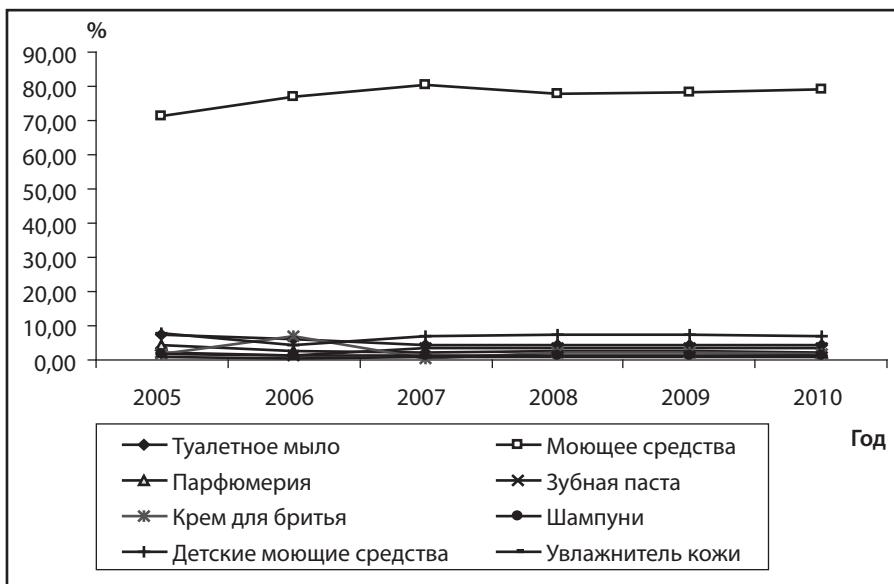
Целью исследования является конкретизация особенностей управления затратами иракских предприятий перерабатывающей промышленности, в том числе исследование структуры затрат, тенденции ее изменения, нестабильности и рентабельности затрат данных предприятий.

Исследование выполнено на примере иракского предприятия LTD «GENERAL COMPANY FOR VEGE-TABLE OILSINDSTR», относящегося к химической промышленности.

Особенностью данного предприятия является то, что растительное масло является основой для производства моющих средств и других продуктов парфюмерии. Спрос на эти средства в стране достаточно значителен и определяет структуру производства и реализации товаров (рис. 1).

Основным продуктом данного предприятия являются моющие средства.

Несмотря на некоторые изменения объемов производства и реализации этих продуктов, динамика их стои-

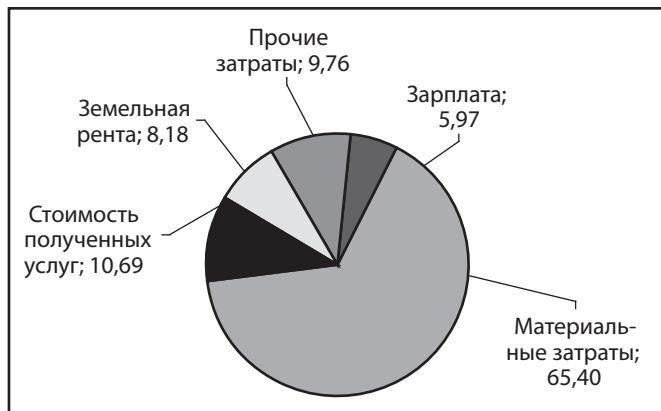

Рис. 1. Динаміка стоимостної структури виробництва продуктів на основі растительного масла LTD «GENERAL COMPANY FOR VEGETABLE OILSINDUSTR»

мостності структури носила стабільний характер і в основному зависела від предпочтений і спросу потребителей, що було достаточно стабільним, більше предсказуємим.

Практически вся продукція исследованих предприятий реалізується на внутренньому ринку, поскольку на ньому має місце дефіцит подібних товарів, а імпортовання їх зазнано відсутнім з-за наявності ряду бар'єрів, викликаних воєнними діями, політичкої та економічної нестабільністю.

Средня структура затрат розглядуваного підприємства за період 2005 – 2010 років представлена на рис. 2.

Рис. 2. Средня структура затрат LTD «GENERAL COMPANY FOR VEGETABLE OILSINDUSTR» на протяженні 2005 – 2010 рр.

В якості відмінної характеристики структури затрат іракських підприємств переробляючої промисленності можна виділити відсутність затрат на соціальне страхування. Це є наслідком відносительної слабості іракської соціальної законодавчої бази та соціальної інфраструктури, регулюючої питання соціального забезпечення працівників підприємства, а також смещенья баланса в соціально-трудових відношеннях в користь працодавців.

Удельний віс затрат на зарплату на більшість таких підприємств також невеликий та не перевищує 10%.

В структурі затрат не виділяється окремою статтею амортизація. Ігнорування цього елемента з економічної точки зору означає ігнорування обліку характера використання в виробстві такого фактора, як засоби виробництва (основних засобів).

Для прикладу – середня структура затрат підприємств переробляючої промисленності України на протяженні 2006 – 2010 рр. представлена на рис. 3.

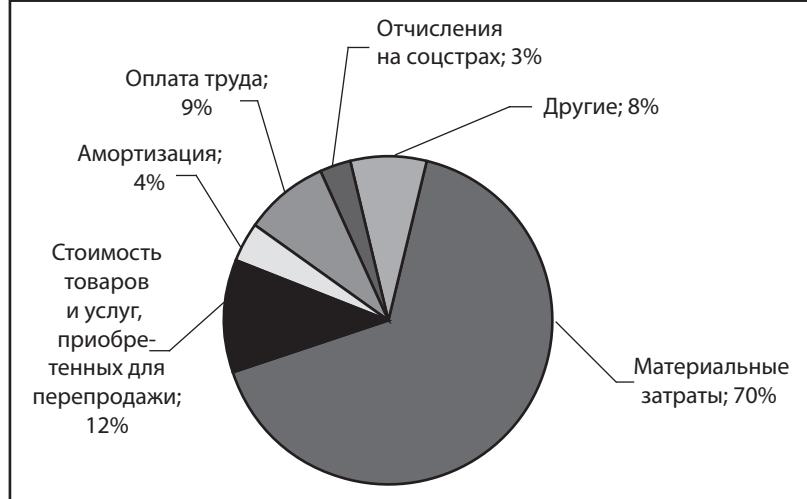
Сравнення структури затрат іракських та українських підприємств переробляючої промисленності дозволяє виділити певну схожість в розмірах окремих елементів (наприклад, матеріальні затрати).

Как и на многих украинских предприятиях, на иракских предприятиях химической промышленности доминируют материальные затраты, однако динамика структуры затрат на иракских предприятиях за исследуемый период была очень нестабильной.

В качестве примера можно рассмотреть структуру затрат в динамике LTD «GENERAL COMPANY FOR VEGETABLE OILSINDUSTR» (рис. 4).

На примере данного предприятия химической промышленности Ирака можно также отметить нестабильность структуры затрат. Основной причиной такой ситуации являлись военные действия в стране 2006 – 2007 годов, политический и экономический кризис, инфляция. Эти факторы обуславливали изменения в структуре затрат данного предприятия на протяжении исследуемого периода.

Резкий скачок прочих затрат (см. рис. 4) в 2007 г. обусловлен стремительным ростом затрат на охрану предприятия в связи с военными действиями и ухудшением криминогенной ситуации в стране. Например, затраты на охрану предприятия, которые входят в состав прочих расходов, значительно выросли именно в период активизации военных действий в стране.

Рис. 3. Средняя структура затрат предприятий перерабатывающей промышленности Украины на протяжении 2006 – 2010 годов

Значительное снижение удельного веса материальных затрат в 2007 году также вызвано снижением физического объема производства продукции исследуемого предприятия в этом периоде.

Наглядно нестабильность затрат исследуемого иракского предприятия характеризует динамика их индексов (рис. 5).

Действие факторов (военные действия, ухудшение криминогенной обстановки), обуславливающих нестабильность затрат, может быть основанием для определения кризисного положения иракских предприятий перерабатывающей промышленности в анализируемом периоде.

Как уже было сказано ранее динамика структуры затрат исследуемого иракского предприятия химической промышленности была нестабильной, однако по каждому элементу затрат уровень этой нестабильности был различным (табл. 1).

Как видно по результатам табл. 1, наибольший уровень нестабильности был характерным для прочих затрат.

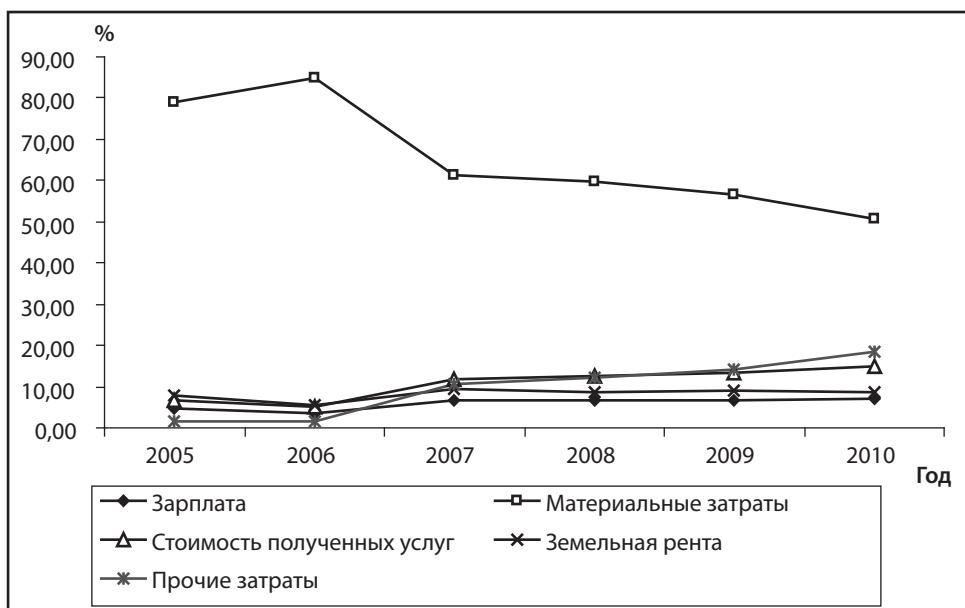
Такие известные украинским экономистам и практикам-хозяйственникам термины, как: нестабильность, падение объемов производства, инфляция, политический кризис, военные действия, ухудшение криминогенной ситуации, – всё это должно, на первый взгляд, объяснять кризисное положение исследуемого предприятия. Однако вопрос остается достаточно спорным относительно реальной опасности уровню экономического положения данного предприятия, особенно если внимательнее изучить динами-

ку его уровня рентабельности затрат.

Результативность управления затратами характеризует показатель рентабельности затрат, динамика которого представлена на рис. 6.

Как видно из рис. 6, на самый «кризисный» для Ирака 2007 год приходится пик рентабельности затрат исследуемого предприятия, а по мере снижения уровня политического и военного кризиса в стране наблюдается падение показателя рентабельности затрат данного предприятия. Это происходит потому, что теоретически негативные факторы на самом деле на практике могут создавать благоприятную среду для развития отдельных субъектов хозяйствования.

Политические кризисы и даже военные действия не всегда негативно действуют на деятельность предприятия. Иногда они создают благоприятную среду для получения сверхприбыли. Такая ситуация имела место в

Рис. 4. Динамика структуры затрат LTD «GENERAL COMPANY FOR VEGETABLE OILS INDUSTRY»

Рис. 5. Динамика индексов изменений затрат LTD «GENERAL COMPANY FOR VEGETABLE OILSINDSTR»

Таблиця 1

Оцінка рівня нестабільності елементів затрат на прикладі GENERAL COMPANY FOR VEGETABLE OILSINDSTR

Елемент затрат	Среднее значение удельного веса в общей структуре, %	Среднеквадратическое отклонение структуры, %	Коэффициент вариации, %
Зарплата	5,97	1,48	24,82
Материальные затраты	65,40	13,43	20,54
Стоимость полученных услуг	10,69	3,93	36,81
Земельная рента	8,18	1,49	18,20
Прочие затраты	9,76	6,89	70,52

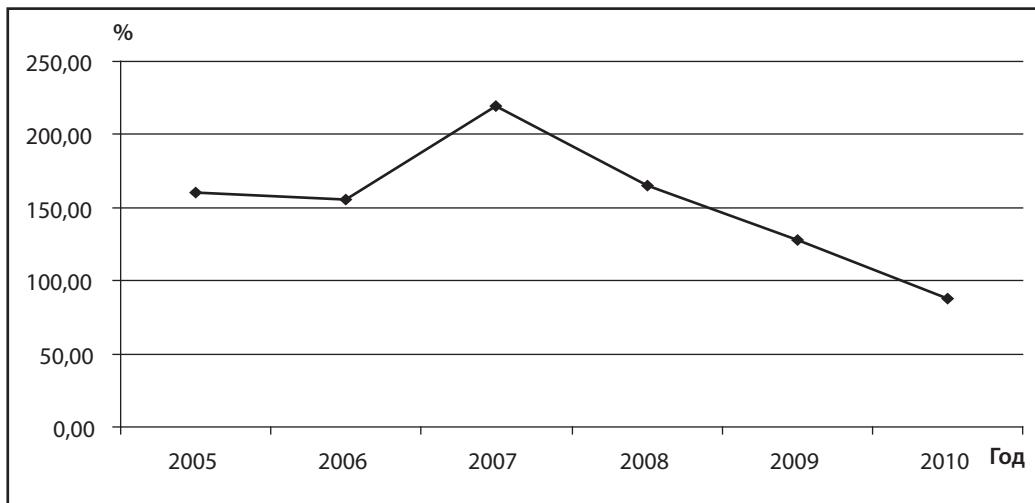

Рис. 6. Динамика рентабельности затрат LTD «GENERAL COMPANY FOR VEGETABLE OILSINDSTR»

случає с LTD «GENERAL COMPANY FOR VEGETABLE OILSINDSTR» вследствие временної относительной закритості іракського ринку для импорта моющих средств (которые производит исследуемое предприятие), особенно в 2007 году. В условиях постоянного спроса на моющие средства внутри страны и действия перечисленных факторов предприятие оказалось в мо-

нопольном положении. Можно допускать, что такая ситуация характерна для большинства предприятий перерабатывающей промышленности Ирака.

Таким образом, для многих предприятий перерабатывающей промышленности глобализация мировой экономики является более опасным фактором, чем войны, политические кризисы и ухудшение криминогенной

обстановки в стране. Факторы, которые обуславливают наличие кризиса в стране, влияют на структуру затрат предприятий, однако не меняют лидерства отдельных элементов, например, материальных затрат. Эти же самые факторы практически не влияют на структуру производства продукции, которая в основном зависит от спроса.

Найбольший уровень нестабильности удельного веса в структуре затрат в период усиления кризиса в стране характерен для прочих затрат. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является разработка и обоснование предложений совершенствования деятельности украинских предприятий на основе изучения опыта иракских. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Управление затратами комплексных производств: [монография] / [В. Н. Гончаров, В. И. Чиж, Ю. Ю., Корниенко, А. Ю. Климовицкая, И. А. Кирнос]. – Донецк, 2003. – 180 с.
2. Кутовой Г. М. Центры затрат как объекты управления издержками производства / Г. М. Кутовой // Ринкові важелі та стимули розвитку господарчих систем. – Одеса : ОГЕУ, 1998. – С. 56 – 64.

3. Тарасова Н. Г. Облік витрат по центрах витрат та відповідальності як основа ефективного менеджменту / Н. Г. Тарасова // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2001. – № 1. – С. 142 – 147.

4. Сердюк В. М. Управлінський облік у системі менеджменту підприємства / В. М. Сердюк, Ш. М. Акаев // Прометей. – 2004. – № 3. – С. 152 – 157.

5. Голов С. Ф. Управленческий учет: концепция и организация / С. Ф. Голов // Бухгалтерский учет и аудит. – 1997. – № 3. – С. 13.

6. Корниенко Ю. Ю. Совершенствование методики распределения накладных расходов комплексного мясоперерабатывающего производства / Ю. Ю. Корниенко // Прометей. – 2002. – № 3(9). – С. 292 – 303.

7. Гавриль Я. Проблеми формування конкурентних переваг у витратах / Я. Гавриль, Є. В. Крикавський, С. М. Мартиненко // Прометей. – 2005. – № 1(16). – С. 162 – 167.

8. Голов С. Ф. Управлінський облік [підручник] / [С. Ф. Голов]. – К. : Лібра, 2003. – 704 с.

9. Іванюта П. В. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік в системі управління витратами // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2004. – № 195 (Том II). – С. 353 – 361.

10. Каменская Т. Затраты переменные и постоянные: как оценить? / Т. Каменская // Баланс. – 2006. – № 17. – С. 32 – 35.

УДК 658.71

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ПОТОКАМИ КОКСОХІМІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

РУДИКА В. І.

кандидат економічних наук

Харків

Трансформація економіки України супроводжується появою нових вимог як до системи управління підприємством у цілому, так і до окремих її підсистем. Однією з таких підсистем є управління матеріальними потоками.

Управління матеріальними потоками актуальне для всіх, без винятку, галузей народного господарства, але на підприємствах з безперервним технологічним процесом саме ця підсистема забезпечує їх життєдіяльність.

Теоретичні та практичні аспекти управління матеріальними потоками містяться в роботах Д. Бауерсокса, О. Гаджинського, А. Кальченко, М. Кристофора, Є. Крикавського, Р. Ларіної, М. Ліндерса, П. Мерфі, Л. Міротіна, Ю. Неруша, В. Ніколайчука, М. Окландера, О. Посилкіної, О. Семененка, В. Сергеєва, Д. Смока, Д. Тиксьє, О. Тридіда, А. Харрісона, Н. Чухрай, Х. Фірони, Дж. Шрайбфедера та інших. Багаточисельність досліджень обумовлює і різноманітність поглядів на окремі складові системи управління матеріальними потоками. Так, до цього часу відсутнє єдине розуміння, що представляє собою поняття «матеріальний потік».

М. Окландер визначає, що: «матеріальний потік представляє собою рух та зберігання матеріалів і товарів, які починаються з транспортування від постачальників сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів і закінчуються післяпродажним сервісом споживачів. Він є інтеграцією трьох логістичних функцій: постачання, підтримки виробництва, фізичного розподілу» [1]. Подібного підходу приодержуються А. Кальченко та С. Борзенков, які підтверджують, що «матеріальний потік – це сукупність усіх процесів і операцій, пов'язаних із здобиччю, обробкою, переробкою, складуванням, транспортуванням і розподілом вантажів у сфері матеріального виробництва» [2, 3]. У наведених визначеннях поняття матеріального потоку змішується з поняттям логістичного ланцюга.

Ряд вчених притримуються іншого підходу у визначенні матеріального потоку. Є. Крикавський стверджує, що матеріальний потік – це сукупність сировини, матеріалів, складових частин, напівфабрикатів, готових виробів, що рухаються від постачальників через виробничі та/чи дистрибуційні організації до споживачів [4]. Практично таку ж думку поділяє Г. Омельченко: матеріальний потік – це сукупність засобів виробництва із заданими технологічними і вантажопереробними властивостями, які транспортуються в певні терміни між виробниками, посередницькими організаціями і споживачами, а також між підрозділами підприємства [5]. Г. Баранець визначає, що матеріальний потік – «це